

DEMOKRACIJA

Leto III. - Štev. 5

Gorica - Trst, 4. februarja 1949

Izhaja vsak petek

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzetta 19
Cena: Posamezna šteč. L. 15.-
Naročnina: Mesečna L. 65.-
Za inozemstvo mesečno L. 100.-
Pošt. dek. rač. št. 9-18127

Zarota molka je razbita

»Giornale di Trieste« je v svoji nedeljski številki od 30. jan. končno le prelomil dogovorjeni molk, katerega se je italijanski tisk na splošno, krajevni pa izrecno držal glede Slovenske demokratske zveze tu in v Gorici.

Namesito, da bi vprašanje narodnostnih manjšin v Gorici in sploh na teh ozemljih našel v smislu izvestnega razumevanja, kot to zahteva važnost vprašanja, se izgublja v plitvih in nesmiselnih nezaupanjih, da tako nadaljuje z vzdrževanjem neugodja in neorientacije pri svojih bralcih.

Ze uvodoma širi zgodovinsko neresnico trdeč, da je kominformistični spor razbil Slovence v dve ločeni skupini: ono, ki je ostala zvesta Titu in tako zvane »bele Slovence«.

Vsak, vsaj nekoliko politično informiran človek pa ve, da se je slovenski demokratski gibanje pričelo takoj po ratifikaciji mirovne pogodbe v Parizu 10. februarja 1947, ko je bila torej diplomatska borba za pripadnost teh krajev dokončno zaključena, da je prva številka lista »Demokracija« izšla 25. IV. 1947 in da se je od onega dne odkrito pričela borba med slovenskim narodom za one ideje svobode, človečanstva in demokracije, ki so ukoreninjeni v njegovem značaju, da je meseca avgusta leta 1947 dala Slovenska demokratska zveza na oltar teh idej svojo prvo žrtev, ko je bil ugrabljen urednik dr. Slavko Uršič. Njegovo kruto ugrabljenje je povzročilo zgražanje vsega sveta razen mestnega italijanskega tiska, ki je, poslušno dogovorjenemu molku, skoraj ignoriralo dogodek, a njegovo časnikiško udruženje ni smatralo niti za potrebno, da povzdigne vsaj skromen protest zaradi krute usode, ki je je bil deležen njegov lastni kolega.

»Giornale di Trieste« pa se trudi z dokazovanjem, da se je Slovenski demokratski gibanje pričelo šele po kominformističnem sporu 28. 6. 1948!

Nimamo namena, da bi se pri toževali glede tega hotenega nerazumevanja in zavijanja. Pripominjamo samo, da se s širjenjem nezaupanja še ni rešil noben problem, tem manj pa bistveni problem sožitja med Italijani in Slovenci na tem ozemlju. Tudi lojalno priznanje mirovne pogodbe s strani demokratskih Slovencev je samo pretveza, katere namen je ustvarjanje operacijske baze za bolj oddaljenimi in drznimi cilji.

Tako površno razmišljanje o tako važnem problemu nas sili, da podamo objektivni odgovor.

Slovenska demokratska zveza je takoj od pričetka javno in slovesno izjavila, da je eden njenih glavnih ciljev ta, da se doseže odkritosrčno in mirno sožitje z italijanskim narodom. Teh načel se demokratični Slovenci drže in se jih bodo držali, ker se zavedajo življenjske važnosti teh odnosov za dobrobit obeh narodov.

V politiki velja načelo, da vsak sporazum predstavlja usluge in profitulage. Kar en pogodbenik ne more dati drugemu, ne more po pameti zahtevati od drugega pogodbenika, ako hoče, da bo sporazum stal na trdnih temeljih.

Od Slovencev iz goriske pokrajine se zahteva, da sprejmejo mirovno pogodbo in se brez pomislekov podvržejo italijanski oblasti. Zato pa lahko stavimo vprašanje: »So mar Italijani prav tako pripravljeni, da sprejmejo isto mirovno pogodbo glede Trsta in Istre?« Če so, potem bodo lahko

zahtevali zaupanje za zaupanje.

Če pa nimajo namena, da sprejmejo mirovno pogodbo — in o tem imamo dovolj dokazov raznih manifestacij izrazito iredentističnega značaja z italijanske strani — potem je pač nekoliko težko zahtevati zaupanje s strani Slovencev. Če torej skušajo, da bi dosegli revizijo mirovne pogodbe, potem se morajo pač privaditi, da bodo tudi Slovenci gojili enake želje.

Če »Giornale di Trieste« izjavlja, da je taka revizija z ozirom na komunistično zaledje nemogoča, ga moramo vsaj vprašati, če se zaveda, kdo, je povzročil to »rdeče zaledje«.

Slovenci so vedno bili poštene in miroljubni ljudje, in so to tudi danes. Nihče od njih ne bi nikdar niti pomislil na komunizem, ako ne bi bilo z italijanske strani pet in dvajset let zatiralne politike. Ravno ta italijanska politika narodnostne nestrpnosti, ki je dosegla višek ob napadu in uničenju ustavne jugoslovanske države in svobode njenih narodov, je povzročila, da so ti narodi prišli v komunistično past. Kdor po vseh teh strahotnih posledicah še hoče nadaljevati s tako nečastno politiko, pomenja, da vprašanja noče razmotrivati s stvarnega in dobrosamernega političnega stališča.

Očitati potem v takih okoliščinah Slovencev nelojalnost, ne pomeni nič drugega, kot razmišljati tako, kot volk v znani basni, ki je očital jagnjetu, da bi opravičil nameravani umor, napake, ki so jih zagrešili njegovi predniki.

Vsak tiran, ki se poslužuje zatiralnih nezakonitih sredstev, skuša opravičiti svoje delo z napakami in odgovornostmi nasprotnika. Italijani mislijo, da bodo lahko svoje ključne postojanke ob Jadranu branili proti sovjetskemu pritisku na ta način, da bodo podvzeli zatiralne mere tudi proti demokratičnim Slovencev, ki imajo po njihovem mnenju tudi nevarne cilje.

Ni težko uganiti, kam vodi taka politika. Nič več ni nič manj kot, da se priliva olja komunistični žerjavici zato, da se opraviči zatiralne mere proti demokratom.

Taka politika ni samo kratkovidna, temveč slepa za same Italijane. Na tem ozemlju, katerega je komaj najnovejša zgodovina označila kot »Julijsko Benečija«, žive preko tisoč let Italijani in Slovani. Stoletja so skupaj delali in tako osvarili skupno družabno občestvo. Rezultat tega tisočletnega sožitja je, da sta obe narodnosti vezani druga na drugo in zato ne ena ne druga ne moreta uspevati in procvitati brez sodelovanja druge. Zato so bili brez uspešni poizkusi, da bi izrinili Slovence z Trsta in okolice: trdno so ostali na svoji zemlji. Zaman so tudi poizkusi oviranja gospodarskega življenja Slovanov: njihova prisotnost je nujno potrebna in je ni mogoče izključiti.

Danes, ko v vsem svetu skušajo ustvariti mednarodno zakonodajo za zaščito narodnih manjšin, je pač nesmiselno postavljati površne in neobstoječe obtožbe, organizirati prazne časopisne kampanije in se zatekati k upravnim trikom. Take manipulacije niso nič drugega, kot papirnati gradovi, ki se bodo sesuli ob prvi sapi, kajti resničnost je vedno močnejša od vseh časnikarskih fantazij.

Nedvomno je, da obstoja na

FRANCE PREŠEREN

umetnik - Slovenec - človek

Ko bodo tisoči in tisoči Slovencev, srečnih in nesrečnih, svobodnih in zaslužjenih, te dni spet prebirali drobni zvezek njegovih pesmi, jih ne bo nihče odložil, ne da bi v dnu srca čutil, da je pesnik, ki je umrl pred sto leti, prav njemu in danes znova povedal nekaj lepega, velikega in resničnega.

Vsa veličina in nadčasovni po-

men umetnika, čigar stoletnico smrti praznujemo zdaj, je prav v preprostemu dejstvu, da je Prešeren Slovencev danes isto, kar je bil našim prednikom pred sto leti in kar bo našim potomcem čez deset ali še več rodov. To resnico je težje povedati kakor čutili, a ni zaradi tega nič manj neizpodbitna.

France Prešeren, »neiztrohne-

In nič manj, kakor nas še danes osvaja lepota, ki jo vsebuje delo teh velikanov, nas zajema neumrjoča sila Prešernove poezije — prav za prav še neskončno bolj, saj je njegova pesem naša, morda vedno bolj naša pesem.

V tem je prava veličina Prešerna — pesnika.

Prešeren - Slovenec

France Prešeren je živel in delal v velikem, za Evropo in Slovence usodnem času. Živel, delal, zlasti pa v bodočnost videl je tedaj med Slovenci skoraj sam.

Zaradi tega se ni mogel ogniti usodi, ki je je deležen umetnik pri slehernem majhnem narodu: da mora biti ne le ustvarjalec lepote, marveč tudi vodnik in prerok svojemu narodu.

Poleg trpljenja in nerazumevanja, ki sta skoraj nujen delež vsakega pravega in velikega umetnika, mora vzeti nase še vso grenkobo poniglave vsakdanjosti, ki mu jo pripravljajo majhni, sebični, kratkovidni in vase zavajani »voditelji«, katerih v nobenem času, tudi v Prešernovem, ni manjkalo.

Kakor noben umetnik, ki ga usoda in stiska lastnega naroda pokličeta v javno delo, tako se tudi Prešeren ni mogel odpovedati svoji temeljni nalogi: držati zrcalo svojemu času in njegovim ljudem.

Ker je jasneje kakor vsi njegovi sodobniki videl, kaj je pravi blagor slovenskega naroda in kje je njegova bodočnost, je moral to odkrito povedati. In zaradi tega je tudi po tistih, ki tega niso marali priznati in se po tem ravnavati, moral pogosto udariti z bičem svoje besede, ki je bolela še bolj, kakor bi sicer, ker je bila resnična.

Zaradi tega mu je tudi življenje kot umetniku bilo še bolj grenko, kakor bi bilo sicer.

Toda prešeren je navzlic vsem nerazumevanju in nasprotovanju izpolnil tudi svojo nalogo kot Slovenec, ki je v hudem in mračnem času moral kazati svojim rojakom narodno pot.

To njegovo delo ni bilo nič manj revolucionarno, kakor je bila njegova poezija. Slovencev, ki so tedaj kvečjemu v srečo čutili, da so nekaj svojega, je oznanjal drzno resnico, da so samostojen narod, enakopraven drugim; narod z lastno zgodovino, lastno veličino in lastno slavo, ki se mora vsega tega zavedati in dvigniti glavo in glas za svojo pravico.

Svoje rojake je učil ljubezni do lastne zgodovine in lastnega jezika, ki ju je imel za dva vira narodne samobitnosti. Ko so se že tedaj — in kolikokrat pozneje — začele oglašati težnje, naj bi Slovenci svoj jezik vtopili v jezik večjega, »bolj omikanege« naroda, je vstal kakor nadangel z ognjenim mečem ter pomel s tistimi, ki jih je imenoval »daničarsko druhal«.

Mož, ki je zapel, da »največ sveta otrokom sliši Slave«, se je vse življenje upiral tistim, ki so slovanstvo razumeli kot hlapčevanje malih slovanskih narodov velikim. On je slovanstvo skupnost razumel kot družino enakopravnih narodov, naj bodo močni ali šibki, ne pa kot politični sistem, v katerem bi le »mogočni rod: Čeh, Poljak in Ilir, Rus« imel pravico »svoj zobraziti jezik«.

»Beli Hrovat, Rusnjak ne, Slovak ne, Slovenci ne drugi«. Ti poslednji »Slave psi« pa bi smeli le trarke in drugih.

Prešeren - umetnik

Prešeren — umetnik, Prešeren — pesnik je najprej dosledno, z žrtvovanjem samega sebe in svoje sreče izpolnil poslanstvo, ki ga je usoda namenila slehernemu umetniku: ustvarjati lepoto ter jo dajati občestvu, v katerem živi. S tem je do kraja zadostil življenjski in socialni nalogi umetnika v lastnem narodu in v človeški družbi.

V eni sami drobni knjižici njegovih pesmi je popolne lepote, ki jo je nekdo krstil za odmev božanstva na tem svetu, toliko, kakor so je drugi, srečnejši narodi mogli nakopiti v stoletjih ugodnega duhovnega razvoja in omike. Vsa zatajena ustvarjalna in oblikovalna umetniška sila slovenskega naroda, ki ji stoletja ni bilo dano zagoreti, se je zgostila v pesmi njegove bolečine, ljubezni, domoljubja in preroške vidovitosti.

Prešernova poezija je s polnostjo svoje vsebine in dovršenostjo svoje oblike slovenski umetnosti kot povsem enakopravni odprla vrata v kraljestvo evropske omike, kateri so tedaj dajala obsežne imena Goetheja, Puškina, Byrona, Mickievicza, Hugoja, Petrarke in drugih.

Od srede
do srede

27. JANUARJA: Britanske oblasti so izpusile iz koncentracijskih taborišč v Nemčiji, Severni Afriki in drugod vse internirane žide. — Mrzla vojna med Ameriko in Sovjeti lahko traja še deset let, zaradi česar morajo biti Združene države dobro oborožene, izjavlja obrambni minister Forrestal. — Komunizem ne bo nikoli mogel zavojevati Japonske, pravi general Mac Arthur. — Trgovina med USA in Vzhodno Evropo po ameriških uradnih poročilih stalno nazaduje. — Vojna sicer zdaj ni pred durmi, je pa mogoča, sodi ameriški minister za vojsko Royall. — Začetek posveta zunanjih ministrov Zahodne evropske zveze v Londonu. — Ameriška letalska zastopnika pri poslatištvi v Londonu in Moskvi sta nenadno odpotovala v Španijo. — Glasilo bolgarskih komunistov silovito napada Tito zaradi pošiljanja vojaško važnih kovin v Ameriko čez, da je postal »vojni dobavitelj imperialistov«. — Preiskovalna komisija Združenih narodov za Balkan znova obtožuje Jugoslavijo, Albano in Bolgarijo zaradi pomoči Markosovim upornikom. — Titovci protestirajo pri avstrijski vladi zaradi pisanja dunajskih listov, da se Tito na Brionih tajno dogovarja z Amerikanci.

28. JANUARJA: Če skandinavske države ne bodo pristopile k atlantski obrambni zvezi, jim bo Amerika ustavila vsako vojaško in gospodarsko pomoč, je govoril ameriški senator Knowland. — Titova vlada je zapovedala, da morajo med 1. in 15. februarjem v Jugoslaviji uradno popisati vsa živina, kuretino, sadno drevje in trte. — Komunistično vojaško sodišče v Pragi je obsodilo na obsežne bivešega podnačelnika vrhovnega poveljstva češke vojske, generala Piko, čez da je sodeloval z britansko vojnusko službo ter sabotiral prijateljstvo s Sovjeti. — Mednarodna begunska organizacija IRO je sklenila odsej plačevati Zidom stroške za selitev v Palestino. — Upravnik Marshallovega načrta, Hoffman, je izjavil, da morajo biti Združene države vojaško močne in pomagati demokratičnim državam, če hočejo zmagati v mrzli vojni s Sovjeti.

29. JANUARJA: Varnostni svet Združenih narodov je zavrnil sovjetski predlog, naj bi se hollandske čete v Indoneziji umaknile na položaje izpred ofenzive. — Anglija je v nasprotju z vso svojo politiko zadnjih let in ob hudem razburjenju grških držav sklenila priznati Izrael. — Madžarski radio trdi, da je kardinal Mindszenty pripravil za roto proti sedanjim komunistični vladi — s pomočjo Titovcev! — Zunanji ministri petih zahodnoevropskih držav so sklenili v Zahodno zvezo povabiti tudi Italijo. — Na Češkem bodo vstopnice za športne prireditve odsej dobivali le »zanesljivi« delavci. — Med nemškimi vojnimi ujetniki, ki so jih zadnje mesece vrnil Sovjeti, je več kakor tretjina bolnih, ker so jih uporabljali za najtežja prisilna dela.

30. JANUARJA: Kitejski komunisti se nameravajo s posameznimi pokrajinskimi guvernerji pogajati za ločen mir, da bi tako razbili nacionalno upravno in vojaško organizacijo. — Titov skok izpod sovjetske oblasti je omajal sovjetske postojanke na Balkanu, sodi general Eisenhower. — Ameriško mornariško ministrstvo sporoča, da se vojna mornarica Združenih držav seli s Tihega

Od srede
do srede

morja na Atlantsko, ker so Sovjeti povečali število svojih podmornic. — Obletnica umora indijskega voditelja in osvoboditelja Mahatma Gandhija. — Črnogorski kominformisti so ustanovili že več profititovskih skupin, poročajo albanski listi. — Zunanji ministri skandinavskih držav so se brez uspeha posvetovali o skupni obrambi in morebitnem pristopu k Atlantski zvezi, ker temu odločno nasprotuje Švedska.

31. JANUARJA: Združene države bodo kljub sovjetskemu nasprotovanju storile vse, da bi bila atlantska obrambna zveza čim prej sklenjena, poročajo iz Washingtona. — Na Madžarskem so iz vseh strank, ki so v vladi, ustanovili »Ljudsko fronto za neodvisnost«, pod vodstvom komunistov, seveda. — V Jugoslaviji bodo milijon jetičnih otrok cepili z zdravili, ki jih je poslala Amerika. — Norveška vlada je na sovjetsko grozilo spomenico pogumno odgovorila, da bo pristopila k atlantski obrambni zvezi, ker ji tako narekuje skrb za njeno varnost. — V ameriških uradnih krogih odgovarjajo na Stalinovo »mirovno ponudbo« sam, da morajo najprej videti dejanja, ki bi potrjevala iskrenost sovjetskih besedi. — Predsednik Truman je imel dolg razgovor z novim zunanjim ministrom Achesonom, najbrž o Stalinovi izjavi. — Kitajski general Hsu Jues je napovedal, da se bo v južnih pokrajinah še naprej boril proti komunistom, tudi če bi vlada sklenila z njimi premirje.

1. FEBRUARJA: Amerika je zdaj tudi uradno — de iure — priznala Izrael in Transjordanijo kot samostojni državi. — Mednarodni Rdeči križ bo začel s preskavo o ugrabitvi 28.000 grških otrok, ki so jih komunisti odgnali v Jugoslavijo in kominformistične države. — Za začasnega predsednika Mednarodne sindikalne zveze so po izstopu holandskih, ameriških in angleških delavskih organizacij imenovali italijanskega komunističnega agitatorja Di Vittoria. — Glasilo češke vojske trdi, da so vsi češki in slovaški častniki, ki so se med vojno borili pri zahodnih zaveznikih, izdalci. — Trije poljski opozicijski poslanci, bivši Mikolajczykovi sodelavci, so zadnje čase z družinami vred izginili. — Angleško vojaško sodišče je nemškemu komunističnemu prvaku Reimannu dalo tri mesece ječe, ker je hujskal proti tistim, ki sodelujejo z zavezniki. — Sovjeti pripravljajo za sredo februarja s pomočjo jugoslovanskih komunistov vstajo, ki naj vrže Tita, piše nemški list »Neue Zeitung«. — Glasilo bolgarskih komunistov poroča, da so Titovci pod strogimi kaznimi prepovedali poslušati sovjetske in kominformistične radijske poslate.

2. FEBRUARJA: Francosko obnovitveno posojilo je že po nekaj dneh vplivanja doseglo znesek 100 milijard frankov. — Argentinska vlada je ustavila ves uvoz iz tujine, ker ji grozi finančna kriza. — Kakršni koli »mirovni« razgovori med Trumanom in Stalinom bi zdaj pomenili hudo diplomatsko napako, menijo v angleškem zunanjem ministertvu. — Podpredsednik Titove vlade in zunanji minister Kardelj je ostro obsodil Sovjete in podložnike, da niso Jugoslavije sprejeli v novi »Svet za medsebojno gospodarsko pomoč«. — Ameriške oborožene sile štejejo zdaj 1.600.000 mož. — Ameriški senator Fullbright zahteva, naj se kongres uradno zavzame za ustanovitev Evropskih združenih držav. — Če bo potrebno, je Kanada pripravljena izročiti nadzor nad svojo vojsko Amerikancem, je izjavil kanadski obrambni minister.

ŠIRITE
»DEMOKRACIJO«

Važnost gospodarskega udejstvovanja

Težko postane človeku pri srcu, ako primerja položaj, katerega so Slovenci zavzemali v Trstu pred prvo svetovno vojno z današnjim. Ni več naših hranilnic in bank, nikjer ne vidimo naših zadržev in tudi med pomembnejšimi trgovskimi, posebno pa industrijskimi tvrdkami zelo redko našletimo na slovensko ime. Še slabše pa je, ako si ogledamo, kako je tukajšnji slovenski živelj zastopan v raznih obstoječih gospodarskih korporacijah in v telesih, ki vodijo gospodarsko politiko na Slovenskem tržaškem ozemlju. V vseh teh številnih odborih tako rekoč zaman iščemo Slovence.

V veliki meri je to posledica zapostavljanja, kakršnih smo bili deležni v teku zadnjih 30 let, toda vkljub temu si opazovalec nekako ne more odstraniti vtisa, da tiči za vsem tem tudi nekaj lastne malomarnosti. Navajeni, da vladajo drugi, nam do danes še ni uspelo odstraniti s sebe onega skritega prepričanja, da so pač gotove delavnosti, ki so pridržane samo našim someščanom italijanske napodnosti, do katerih Slovenci nimajo nobenega opravičenega dostopa in da je za-

radi tega bolje, ako se v te stvari ne spuščajo, da si še bolj ne pozavarujemo svojega že itak ogroženega položaja. Med te delavnosti spada po tem mišljenju posebno udejstvovanje v raznih gospodarskih korporacijah, kakršne so Trgovska in industrijska zbornica, razni gospodarski odbori, delegacije itd. Ker so prva trkanja pri zaveznikih naletela na gluha ušesa, je to nekatere posameznike še bolj utrdilo v njihovem neopravičenem in škodljivem prepričanju, da je bolje vse to pustiti pri miru.

Na žalost pa je tako postopanje v našem primeru in položaju naravnost samomorilno. Kot tičično trgovsko in gospodarsko središče je Trst tudi v bodočnosti prvenstveno navezan na izvrševanje teh svojih poslanstev. Trst je mesto, za katerega lahko rečemo, da ne bo svojega blagostanja nikdar dolgovala svojim boljšim ali slabšim politikom, niti znanstvenikom temveč prvenstveno svojim gospodarstven-

kom. Zato so v Trstu gospodarske pozicije tiste, preko katerih se edino lahko pride do trajnih ključnih in soodločujočih položajev. Na tem področju nam je obremenitvi dano edino merilo, s katerim bomo ob času lahko ugotovili, ali si je naš živelj že priboril stvarno in ne samo formalno enakopravnost s svojimi italijanskimi someščani. Danes nam to merilo kaže, da tega še nismo dosegli. Kaj nam je torej storiti?

Smatramo, da sta dve smeri, v kateri bi moralo iti naše udejstvovanje. Prva in najvažnejša je zasebno uveljavljanje slovenskih gospodarskih tvrdk in večanje njihovega števila. Dokler ni drugih možnosti, si morajo naši gospodarstveniki na osnovi samostojni gospodarski pomoči in lastne pobude postaviti vse potrebne, vsaj zasilne organizacije, ki naj delo v tej smeri podpirajo in razvijajo. To prvotno in glavno udejstvovanje pa mora nujno biti dopolnjevano z drugim javnim uveljavljanjem

Stalinove besede - sovjetska dejanja

Stalin je 30. januarja presenetil svet z »mirovno« izjavo, katero je dal zastopniku ameriške poročevalske družbe International News Service, Kingsburyu Smithu.

Stalin je na Smithova vprašanja odgovoril naslednje:

1. Sovjetska vlada bi bila pripravljena preučiti skupno sovjetsko-ameriško izjavo, da niti Amerika, niti Sovjetska zveza ne nameravata začeti vojne druga proti drugi.

2. Sovjetska vlada bi sodelovala z ameriško vlado pri ukrepih, ki bi pomagali izvesti takšen mirni sporazum in ki bi privedli k postopni razorožitvi.

3. Če bi Amerika, Anglija in Francija odložile ustanovitev zahodnonemške države do sestanka sveta zunanjih ministrov, ki bi preučil nemško vprašanje v celoti, in če bi hkrati te tri države odpravile omejitve pri prometu in trgovini s sovjetskimi področji, bi tudi sovjetska vlada preklela prometne omejitve med Berlinom in zahodnimi nemškimi področji.

4. Stalin ne vidi nobene ovire, zakaj se ne bi sestel s predsednikom Trumanom.

V Ameriki in v zahodnem svetu so to izjavo sovjetskega diktatorja sprejeli zelo nezaupljivo. Skoraj istočasno z njo je namreč Sovjetska zveza naredila nekaj korakov, ki so v popolnem nasprotju z zapeljivimi Stalinovimi ponudbami.

27. januarja so Sovjeti sporočili ustanovitev tako imenovanega Sveta za medsebojno pomoč med podložniškimi državami in Sovjetsko zvezo. Namen tega koraka

Proti — Marshallov načrt

25. januarja so iz Moskve uradno sporočili ustanovitev »Sveta za medsebojno gospodarsko pomoč«, ki ga sestavljajo Sovjetska zveza ter njene podložnice, razen Titove Jugoslavije.

Ta dogodek nam priča, da sta gospodarska stiska in politično nezadovoljstvo v sovjetskem bloku tolikšna, da skušajo Sovjeti nezadovoljne podložnike potolažiti z nekakim svojim Marshallovim načrtom.

Ker Sovjetska zveza ne more svojim privrčencem nuditi nobene gospodarske ali denarne pomoči, je ustanovitev rdečega proti — Marshallovega načrta bolj politična in propagandna kakor pa gospodarska tolažba. O tem priča tudi dejstvo, da Tita v ta vzhodni Marshallov načrt niso sprejeli.

je, poostriži komunistični boj proti Marshallovemu načrtu ter gospodarski prepad med Vzhodom in Zahodom še bolj poglobiti.

29. januarja je sovjetsko zunanje ministristvo objavilo dolgo spomenico, v kateri napada Ameriko in zahodne države zaradi nameravane atlantske obrambne zveze. Dolži jih, da hočejo obnoviti nemško vojaško silo, da hočejo z atlantsko pogodbo pomagati Združenim državam do oblasti nad vsem svetom ter zadati smrtni udarec Združenim narodom. S to svojo »napadalno« politiko pripravljajo Amerika novo vojno in sicer proti Sovjetski zvezi.

Isti dan je sovjetski poslanik v Oslu dal norveški vladi grozilo spomenico, v kateri zahteva od nje pojasnila, ali se je Norveška odločila pristopiti k atlantski obrambni zvezi in ali se je obvezala dati tej zvezi na razpolago vojaška oporišča na svojem

Smotri ameriškega komunizma

Odbor poslanske zbornice za raziskovanje protiameriškega delovanja je objavil poročilo o delovanju ameriške komunistične partije. Poročilo poudarja, da sta glavni cilj ameriške komunistične partije vohunstvo in izdajstvo in pravi:

»Vse zunanje delovanje in propaganda komunistične partije — ter sindikalne organizacije — ki so pod komunističnim nadzorom — služi naslednjim ciljem: 1. nabiranju agentov za tajno vohunsko službo,

2. zakrinkavanju tega zarotništva z idealističnimi propagandnimi gesli,

3. preskrbovanju denarja in drugih sredstev za vohunsko službo.«

Odbor priporoča, da je treba čimprej odobriti zakon proti temu delovanju ter izboljšati sedanje pogoje za vohunstvo. Izdati je treba nove določbe o izgonu škodljivih tujcev in o večjem nadzorstvu nad priseljenci, njem, da ne bodo prihajali v Ameriko nelegalni ljudje.

Pogoji za zmago nad Sovjeti

Upravnik Marshallovega načrta, Hoffman, je ob vrnitvi v Združene države svoje vtise o položaju v Evropi povedal takole:

»Prepričan sem, da Sovjeti tvegajo vse, da bi si pridobili oblast

ozemlju.

Razlika med Stalinovimi lepimi besedami in med temi dejanji sovjetske politike je tako kričeča, da javnost v Ameriki in sosedni Evropi vidi v Stalinovem koraku le propagandni nastop.

Namen tega nastopa je, uspraviti javno mnenje na Zahodu, da bi ljudje začeli misliti, da je Sovjetska zveza miroljubna in da nikogar ne ograža. S tem bi postale atlantska obrambna zveza in ostale oblike političnega, vojaškega in gospodarskega povezovanja med zahodnimi narodi ne potrebne. Sovjetska zveza bi pridobila časa za svojo okrepitev in oborožitev, da bi neprisiljeni zahodni svet ob ugodni priliki lahko presenetila z nepričakovanim napadom.

K sreči javnost in vodilni državniki v Ameriki in drugod sovjetsko taktiko že dovolj poznajo. Zaradi tega bo Stalinova dvojna igra doživela tudi to pot usodo, katero zasluži.

nad vesoljnim svetom.

»Svoj napadalni pohod komunizem izvaja tako natančno in načrtno, da je Hitler v primeri s tem bil otročiček.

»Sovjetski cilj je ustanoviti svetovno komunistično diktaturo. To hočejo doseči s pomočjo podložniških držav.

»Demokracijski narodi bodo mogli ustaviti pohod komunizma le, če se bodo gospodarsko, pa tudi vojaško okrepili in pripravili; če bodo uvedli politično ustaljenost ter ohranili Evropo celotno. Zaradi tega mora biti vojaška moč Združenih držav tolikšna, da bodo Sovjeti uvideli, da bi bilo neupametno začenjati kako vojno.«

Današnja vloga ZDA v svetu

Predsednik Združenih držav Truman je te dni v nekem govoru poudaril, da mora Amerika zaradi svojih koristi in koristi vsega sveta igrati vodilno vlogo v mednarodni politiki. Edino tako bo mogoče zavarovati svetovno omiko, da se ne bi pogreznila spet v srednjeveško temo.

To vodilno vlogo bi bile Združene države morale prevzeti že po letu 1918. Da si jo zagotovijo vsaj zdaj, je treba najprej poskrbeti, da bo ameriško gospodarstvo kot podlaga demokracije stalo na pravih in zdravih temeljih. To bo mogoče doseči z novo pametno gospodarsko zakonodajo.

naših slovenskih gospodarstvenikov v vseh obstoječih gospodarskih korporacijah in slučajnostnih ali stalnih odborih kakršnega koli gospodarskega značaja.

Vztrajno in odločno delo bo na tem področju neizogibno doseglo svoje uspehe, pa naj bo začetni odpor še tako velik. Gospodarsko delovanje prinaša svoje sadove itak šele po vložitvi primernega truda in rizika. Tako bo neizogibno tudi tu. Toda skrajni čas je, da se vsi posamezniki zavedo pomembnosti tega dela. Od njega je v veliki meri odvisno, ali bo naša slovenska mladina, ki sedaj končuje prve letnike naših višjih slovenskih šol, jutri lahko dobila svoj kruh, od njega je odvisno, ali bo najodločnejšim med njimi omogočeno, da postanejo samostojni gospodarstveniki. V Trstu je končno samo od gospodarskega uveljavljanja odvisno, ali bo našemu življu uspelo dvigniti se na položaj resnično soodločujočega činitelja tržaškega javnega življenja.

Po neuspehu, ki ga je zaradi strankarske ozkosrčnosti in kratkovidnosti enih ter, bodimo odkriti, naivnosti mnogih, doživelo slovensko Gospodarsko združenje, se čas, da se slovenski gospodarstveniki zganejo.

Dr. Z.

Goriške volitve naj bodo resen opomin!

V številki od 30. januarja je »Giornale di Trieste«, princ dolg članek o demokratskih komunističnih Slovincih v Gorici. List med drugim ugotavlja, da je v goriški občini le 14.72% Slovencev, Italijanov pa 85.28%. In veste na podlagi česa? Na podlagi glasov, ki sta jih dobili pri zadnjih goriških volitvah lista Slovenske demok. zveze in »stinska« lista. Od 21.256 glasov, pravi list, je bilo oddanih za Slovence le 3328. In tako zaključuje, da je v Gorici vsega skupaj 47 Slovencev. Mi vemo, kakor ve tudi italijanska javnost, da je precej Slovencev oddalo pri goriških volitvah svoje glasove za kominformiste in za demokristjane. Kaj so s tem dosegli? Da se vsi ti glasovi Slovencev, tudi oni, ki so bili oddani kominformistom, smatrajo od italijanskega časopisa za glasove Italijanov, in da se po tem sodi, kako malo Slovencev živi v Gorici.

Slovenske matere, ali ste »posnosne«, da ste rodile in dojele take hčere in sinove, ki v teh usodnih časih oddajajo svoje glasove za italijanske stranke? Kdor se sam prostovoljno vprega v sužnji jarem, je slabši kot suženj. Na zadevo se še vrnemo!

Kolhozi na Koprščini

Tukaj na Koprščini živimo v dobi žive propagande za kolektivno gospodarstvo. Na Pučah v občini Šmarje je tak kolhoz. Tja vozijo in vabijo kmete od blizu in od daleč, da občejujejo »čudeže« komunistične socializacije naših kmetij. Na Pučah je v kolhozu 45 družin, ki imajo 112 prašičev, 88 glav živine, vole, traktorje, ogromne urejene kleti, in vsega v »izobilju«. Prava Indija — Koromandija ali raj na zemlji. Tudi pri Babošini se stopilo v kolhoz 15 družin in ker ni bilo zemlje dovolj, jim je dala agrarna reforma pred samim Koprkom zemljo, ki jo je odvzela — ne več le posestnikom, temveč malim kmetom — posestnikom, samo da pospešuje kolhozno propagando. Tudi teh 15 babisških kolhozniških družin ima 51 prašičev, kokoši, obilo druge živine. Kmete vabijo in slijo v kolhoze, tako da bodo z agrarno reformo pokolhozili vso koprško okolico in izkoreninili ne samo bivše kolone, ki so jim bili pred par leti razdelili gospodi odvzeta posestva, temveč tudi one trdne kmete domačine, ki že stoletja obdelujejo lastno zemljo in so vanjo skozi cela pokolenja vlagali svoj trud in jo pojili s svojim potom. Zemljo, ki so jo naši kmetje varovali, gledali in negovali kot lastno oko, hoče danes požreti — kolhoz. Oni kolhoz, ki ga že desetletja preklinjajo milijoni in milijoni ruskih pokolhozenih kmetov.

Samostojni kmetje, srednji ali mali, velikih kmetov ni pri nas, — ne dobe gnojil, ne dobe semen, ne dobe prašičev; vse kar je, gre predvsem za kolhoze. Kolhoz je postal — malik. Kolhoz je bog, samostojen kmet je — reakcionar.

Titov režim stavi vse na kolhoz, kolhozi se od države z vsem podpirajo in kažejo kot vaba za novo komunistično socializacijo naših kmetov in vasi. Življenje v kolhozih pa je nezgodno za človeka, ki je bil od rojstva vajen samostojnega življenja, ko je bil sam svoj gospodar in ko je sam sebi odgovarjal za svoje delo in življenje. Bolj ko je delal in skrbel, več je imel. Danes pa dela za kolektiv, danes mora delati tudi za delomrčneže in pohajače, ki niso bili nikoli prida v vasi, danes pa nosijo po kolhozih bandero in imajo glavno besedo. Kdor ni delal sam na svoji zemlji, ne dela niti v kolhozu. In take pijavke in zajedavce, ki bi hoteli živeti na breme in od dela drugih, je spravi komunistem na površje in do moči. Oni so največji priganjači za kolhoze, ker upajo da bodo tam na vodilnih mestih ukazovali in živeli kot tróti na breme delavcev — trpinov.

Franco izjavlja

General Franco je dopisniku londonskega »Daily Maila« izjavil, da Španija ne bo zavzela nobenega stališča do zahodnoevropske zveze, atlantske obrambne pogodbe in Združenih narodov, ker je k ničemer od tega niso povabili.

Glede Marshallovega načrta je Franco dejal, da je Španiji ob njem tako kakor človeku, ki je s sedmimi drugimi sestradanimi nesrečnik na samotnem otoku, pa ladja pripelje živeže za drugih sedem, zanj pa ne.

Če bi sovjetske vojske pridrle do Pirenejov, je pa Franco zagotovil, da bi se tedaj vsa Španija ko en moč dvignila proti rdečim zaslužnjavcem, kakor je to storila proti Napoleonu.

Italija in Zahod

Zadnje čase je italijanski in ostali evropski tisk vztrajno ponavljal trditve, da bodo v atlantsko obrambno zvezo povabili kot vodilno članico tudi Italijo.

Ameriško zunanje ministristvo je 2. februarja vsa taka poročila uradno in kar najodločneje zavrnilo. Uradni preklje novic o povabilu za pristop v atlantsko zvezo je objavilo tudi italijansko veleposlaništvo v Washingtonu.

Vstopu Italije v atlantsko obrambno zvezo zlasti nasprotujejo Anglija, Belgija in Holandija, češ da Italija zaradi določil mirne pogodbe nima nobene osmembe vredne vojske.

France Prešeren

(Nadaljevanje s prve strani).

slajati in onim večjim »tace
lizat«

S tem je Prešeren pred sto in
toliko leti rešil slovensko naro-
do samobitnost in slovenstvo ter
naše razmerje do slovanstva in
drugih slovanskih narodov posta-
vil na edino pravilno podlago.

Tako je več kakor dovolj iz-
polnil svojo nalogo kot Slovenec.

In nič manjša, in nič manj so-
dobna od lepote, ki jo še danes
čutimo v njegovi poeziji, ni na-
rodna resnica, katero nam je
oznanjal mož, ki je v »Zdravljici«
zapel:

»Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinov sloveče materel
V sovražnike 'z oblakov
rodu naj našega treščil grom;
prosti, ko je bil očakov,
najprej naj bo Slovencev dom,
naj zdrobe
njih rok
si spone, ki jim še teže!
Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrok, kar ima Slava,
vsi naj si v roke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last!»

Prešeren - človek

Toda vsa ljubezen do lastnega
naroda, vsa zvestoba samemu se-
bi ni Prešernu zoževala pogleda
tako, da bi ne bil videl čez tesni

plot preproste nacionalne sebič-
nosti in samoljublja, ki se je
prav v njegovem času začelo bo-
hotiti ter se je spremenilo pozne-
je v največjo nesrečo za Evropo.
S preroško slutnjo je ta prvi
evropski duh v slovenski kulturi
slutil, kje edino more biti bodoč-
nost za njegov tako ljubljeni in
povečevani narod, nič manj pa
za vso ostalo evropsko družino
— v slogi, bratstvu, enakoprav-
nosti in medsebojnem spoštovanju
vseh narodov naše celine.

Mož, ki je bil duhovni oče Ze-
dinjene Slovenije, spada tudi med
tiste redke duhove, ki so pred
sto leti imeli spoznanje, do ka-
terega smo mi prišli po sto letih
bojev, trpljenja in razdejavanja —
do misli o Zedinjeni Evropi in
enem svetu.

Svojo vero v ta velik ideal člo-
veštva je tudi izpovedal v
»Zdravljici«, ko je zapisal:

»Živé naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
ko, koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!»

Leto 1848 je nekaj mesecev
pred smrtjo Prešerna prineslo u-
resničenje njegovega narodnega
sna: program Zedinjene Sloveni-
je. Za stoletnico smrti je dobil
zadoščenje, da je svet spoznal
resnico o svoji rešitvi, katero je
on oznanil ob pomladi evropskih
narodov.

Lepše in pomenljivejše počasti-
ve bi za ta velik jubilej pač ne
mogel dobiti niti France Prešeren,
niti narod, čigar genij, vzor in
vodnik Prešeren je in bo!

— trd.

KULTURA

Razgovor s pisateljem drame „Država med Gorami“ prof. dr. Metodom Turnškom

(Vrsto razgovorov z našimi
prosvetnimi delavci in predstavi-
niki naših prosvetnih ustanov
začenjamo z razgovorom s pisa-
teljem in pesnikom g. dr. Meto-
dom Turnškom.)

Naš urednik se je oglašil pri
prof. dr. Metodu Turnšku in ga
prosil, da bi mu odgovoril na ne-
katera vprašanja, ki so v zvezi
z njegovo dramo, ki je izšla pred
kratim.

1. »Gospod profesor, v
»Spremnih besedah« k vaši
drami je prof. Rado Lenček
omenil, da v vašem literarnem
delovanju dramatika ni povsem
novost. Ali bi hoteli povedati,
kdaj in kje ste začeli s slov-
stvenim delom?»

»Moje slovstveno delo se je za-
čelo že v gimnaziji, v višjih raz-
redih. Imel sem za profesorje
slovensčine ugledne moše: dr.
Mirka Rupla in pisatelja dr. Iva-
na Preglja. Ta dva sta dijakom
ljublanske klasične gimnazije
znala vcepiti zanimanje za slo-
vensko in svetovno slovstvo. Me-
ne je poleg Prešerna, Zupančiča,
Finžgarja, Meška in Preglja ter
takratne povojne »moderne« zla-
sti mikalo rusko in poljsko slov-
stvo, predvsem pa zgodovinska
slovstvena dela. Ob Zupančičevih
klasičnih prevodih svetovnih dra-
matikov pa sem se že v višji šoli
ogrel za dramatiko, dasi so moji
slovstveni prvenci bile pesmi in
črtice, ki sem jih s psevdonimom
pošiljal v »Mladiko«.

O svojem slovstvenem drama-
tičnem delovanju sem izjavil
strogo kritiko in dolgo nisem ma-
ral v javnost. Šele leta 1936 sem
se odločil in se predstavil s tro-
dejanjo »Križ belih menihov«, ki
sem jo napisal za 800 letnico
Stične. Igro sem zasnoval na pod-
lagi zgodovinskih »sporočil o usta-
novitvi stiškega samostana in
ljudskih pravic v stiški okolici.
Pred uprizoritvijo sem igro nesel
prebrat Fr. Sal. Finžgarju, dr. Po-
gačniku, Fr. Vodniku in najbolj-
šemu igralcu ljubljanske drame,
pisatelju, dramatik E. Gregorju.
Vsi ti so mi izrekli priznanje
in Gregorin je prišel celo na te-
ren in sam izbral pozorišče za
izvedbo igre na prostem. Pri
uprizoritvi je kot scenograf sode-
loval mlad akad. slikar Fr. Go-
lob, ki so ga pozneje Nemci v
Begunjah ustrelili kot talca, ter
nekoliko tudi sam E. Gregorin.
Pri igri, ki se je vršila enkrat po-
noči, enkrat pa čez dan, v pričo
10.000 otrok, sta bila navzoča tu-
di hrvaški pesnik in pisatelj Je-
ronim Korner ter slovenska pesni-
ca Vida Tauferjeva. Ta dva sta
me potem po dobro uspehi izved-
bi nagovarjala, naj igro tudi iz-
dam. Igre nisem izdal, ker sem

imel pomisleke zaradi njenega
lokalnega značaja in tudi zaradi
nedoslednosti v slogu (nekaj be-
sedila je bilo v verzih, nekaj v
prozi). Kljub temu pa je ta uspe-
la igra trodejanja vzbudila v me-
ni veselje in voljo do nadaljnega
dramatičnega ustvarjanja. Hotel
sem se takrat docela posvetiti
slovstvu, toda na ramenih sem
imel uredništvo dveh važnih li-
stov mesečnikov »Kraljestvo bož-
je« in »Božje vrtnice«, in vrhu tega
sem se pripravljaj še na dokto-
rat.

2. »Kdaj ste potem spet začeli
z dramatičnim ustvarjanjem?»
»Prav za prav že naslednje leto
1937, ko sem obiskal Koroško in
slovenske koroške zgodovinske

da je celoten slovenski rimski mi-
sal s propriji vseh 5 slovenskih
škofij izšel že leta 1944, narodni
običaj ob cerkvenem letu so pa
v zbirki »Pod vernim krovom« v
štirih knjigah izšli v letih 1943—
1946. To narodopisno delo sem
zaključil že na pomlad 1945 in se
tedaj resno odločil, da moram za-
snovano zgodovinsko dramo vse-
kakor spraviti na papir.

Že v zimi 1944/45, ko sem do-
končal narodopisno delo »Pod ver-
nim krovom«, sem iz razburkanih
vojnih razmer želel iz Ljubljane
kam v gorsko samoto, kam na
Tirolsko, morda v Meran, kjer bi
se nemoteno posvetil slovstvene-
mu delu, drami. Razmere so pa
same poskrbele, da sem se že v
maju 1945 znašel v Meranu. Tu
sem takoj že v bistvu zasnoval
dramo začel spravljati na papir.
V dobrih dveh mesecih sem sko-
rajda že dovršil prvo dejanje. Me-
seca septembra 1945 sem prišel v

PREŠERNOVA PROSLAVA

Pozivamo vso zavedno slovensko javnost, da se udeleži
Prešernove proslave, ki je priredila Slovenska prosvetna matca
in Katoliška prosveta 13. februarja ob 10,30^h v veliki rdeči
dvorani hotela Exelsior.

SPORED PROSLAVE:

1. »Pod oknom« (poje moški zbor pod vodstvom
Zorka Hareja).
2. »Ob stoletnici smrti dr. Franceta Prešerna« (govori
Vinko Belčič).
3. »Slovo od mladosti« (recitira Simon Kregar).
4. »Kam?« (poje Marjan Kos).
5. »Uvod h Krstu pri Savici« (recitira Vlado Kralj).
6. »Nezakonska mati« (poje Milena Čekutova).
7. »O Vrba, življenja leča, čez tebe...« (recitira Jože
Peterlin).
8. »Vornar« (poje Marjan Kos).
9. »Elegija svojim rojakom« (recitira Jože Peterlin).
10. »Zdravljica« (poje moški zbor pod vodstvom Zorka
Hareja).

spomenike: Gospo Sveto in Krn-
ski grad. Na teh svetih zgodovins-
kih tleh me je kar zagrabilo in
prvi osnutki za zgodovinsko dra-
mo so že takrat nastali ob mir-
nem Klopinskem jezeru, kjer sem
za kratko dobo bival pri sloven-
skem koroškem narodnem poslan-
cu župniku Vinku Poljancu in
mimogrede včasih tudi obiskal ne-
ko ugledno tržaško družino, ki je
tam ob jezeru imela svojo vilo in
svoje letovišče in ki je dobrih 15
let prej generalu Maistru nudila
varen kotiček za njegov študij. Pri
tej družini sem povzel tudi prvi
ženski imeni za svojo dramo:
Jarmilo in Blažico.

Od tedaj sem kar naprej sno-
val in gradil svojo zgodovinsko
dramatično zamisel, dasi je nisem
utegnil vreči še na papir. Kajti
čim sem končal obširno doktor-
sko razpravo o krščevanju v prvi
Cerkvi in promoviral na ljubljans-
ki univerzi, me je že čakalo
dvojno nujno in izredno pomembno
delo: prevod celotnega rimskega
misala v slovenščino in izdaja
slovenskih narodnih običajev sko-
zi vse cerkveno leto in iz vseh
slovenskih pokrajin. Kljub težkim
vojnim razmeram mi je le uspelo,

Trst in v oktobru dokončal prvo
dejanje. To dejanje je najdaljše:
deloma zaradi zasnove, deloma
ker sem moral in hotel dati že
sploščka časovno in kulturno bar-
vitost.

Bivanje v Trstu, na Primor-
skem, ki ga do tedaj nisem po-
znaval, mi je pa kot narodopiscu
nudilo izredno možnost narodo-
pisnega študija in te lepe prilike
nisem smel zamuditi. Na drugi
strani mi je pa tudi idealni na-
gib, da v Trstu po svojih močeh
pripomore k novi zgradbi slo-
venske skupnosti (že decembra
1945 sem začel izdajati časopis
»Božje vrelce«) in k dvigu slo-
venskega šolstva zavrl izvedbo
mojega literarnega načrta skoraj
za dve leti. Toda ta čas ni bil
izgubljen za dramsko zasnovo.
Načrt sem poglobljal in dopol-
njeval s podrobnejšim zgodovins-
kim študijem. Hkrati sem pa
pridobil tudi umetnika plastika,
prof. Fr. Goršeta, ki je s svoje
strani zajel in upodobil največje
trenutke naše najstarejše zgodo-
vine.

Toda leta 1948 sem se takoj z
novim letom resno odločil, da dra-
mo nadaljujem in tudi dokon-

čam. Ker sem zgodovinska dej-
stva dobro obvladal in mi je co-
lotna zasnova bila živo pred očmi
in so junaki in junakinje nazorno
rasli in se razvijali pred mojimi
duhom, je delo brez prekinjenja
uspešno napredovalo. Sredi me-
seca maja sem že dovršil ostala
štiri dejanja. Po kratkem odmoru
je prišel na vrsto ponoven kriti-
čen pregled, majhna predelava
prvega dejanja in dopolnjevanje
ostalih štirih. Bilo je treba nove-
ga pol leta, da je bilo končano
drugo, neprimerno težje — tiskar-
sko delo. Še daleč se tistemu, ki
vzame v Trstu v roko lepo slo-
vensko knjigo, niti sanja ne, koliko
žrtev je treba vložiti, da nastane
vsaj prilično brezhibna in čedna
knjiga.

3. »Gospod profesor, ali bi
nam mogli razodeti kake po-
drobnosti iz svojega ustvarja-
nja, n. pr. glede forme, zakaj
ste si izbrali verz, kje ste do-
bili imena za svoje junake, na-
kaj ste polagali največ pozor-
nosti?»

»Za zgodovinsko dramo je pač
najbolj običajen in nekako naj-
bolj slovesen: verz. Jaz sem si
izbral tako imenovani angleški
(Shakespearejev) blanc verz, ker
je to verz vseh pomembnejših
novodobnih dramatikov in nam
v njem mojstrsko prevaja Oton
Zupančič. Vem, da verz, zlasti če
je zvezan z rimo, sodobnega člo-
veka rad moti, vendar se mi zdi,
da prav verz zgodovinskemu delu
in važnim zgodovinskim dejstvom
da svojsko svečanost. Verz da
dramatiku tudi polet, vsekakor
bolj poetično dikcijo. Blankverza
sem se v svoji drami držal skoraj
da dosledno, le kadar je zahteval
predmet sam, ljubavna pesem,
bojna pesem, bojni ples, koledni-
ško voščilo, sem po vsem narav-
no prešel v drug ritem.

Predlogov za svoje junake in ju-
nakinje nisem imel nobenih kon-
kretnih. Vsi liki so idejna fikci-
ja (enako kot Goršetovi plastični
liki), vendar so vsi šli skozi
moje srce. Vsakega je bilo treba
skrbno graditi: vladarje, diploma-
te, poveljnike, misionarje, snubce,
dekleta, otroke. Bilo je treba su-
kati bojni meč in se zavrteti v
bojni ples, bilo je treba radovati
se do nebes, pa tudi tugovati do
smrti ter umreti.

Vsa dramska zgradba mi je
tako rekoč bila že vnaprej začrta-
na po znanih zgodovinskih dej-
stvih slovenskega zavezništva z
Bavarci in bavorske izdaje Slo-
vencev. Vseemu temu zgodovins-
skemu dogajanju sem moral najti
le psihološke vzroke in nujnost
take — »zgodovinske« rešitve. Bil
je potreben prav intenziven stu-
dij. Vrhu tega pa sem ideji vod-
nici: borbi za slovensko narodno
združitve v eni narodni karantan-
ski državi kljub tragičnemu pro-
padu neodvisne slovenske karan-
tanske države moral najti vsaj
delno poveličanje: ohranitev del-
nih narodnodržavnih svoboščin z
bolj ali manj svobodnim vključe-
njem v frankovski imperij, kot je
dejanjsko do uporniškega nastopa
Ljudevita Posavskega tudi bilo.

Drama mi je nastala ob zgodo-
vinskih dejstvih. Je tragedija

Krjavelj in hudičeve spletke

Krjavelj je bil nadangelu ved-
no manj povšeči. Dobro se mu
je sicer zdelo, da se je Krjavelj
tako premeteno iznebil žensk in
s par besedami spremenil groznje
v smeh, toda v svoji peklenški
glavi je čutil, da je Krjavelj ti-
sto reč o mesu povedal nekemu
drugemu in ne ženskam in da je
tudi smeh žena veljal onemu ne-
komu drugemu in ne Krjavlju.
Dolgo je razmišljal, kdo naj bi to
bil, pa ni mogel pogoditi. Le to
je vedel, da postane vedno slabše
volje, kadar o tem razmišlja. In
zato je sklenil, da bo pazil na
Krjavlja.

Krjavelj pa je še naprej vršil
službo tajnika in ljudje so bili z
njim zadovoljni, ker so spoznali,

da je njihov in da mu od žalosti
poka srce, ker jim ne more ustre-
či. In vedno je povedal kakšno
tako, da je z njo urezal hudiča
in potem so krožile njegove be-
sede od ust do ust, od hiše do
hiše. Bile so njih skupna misel,
ki je našla pot povsod: skozi
zaprta okna in zapahnjene duri.

Nadangel pa se je vedno bolj
jezil in klet porogljive pogleda,
ki so ga spremljali po vasi. Ved-
no srditejši je postal, kajti slava,
da bi odkril novega ljudskega
pisatelja, ki bi pisal po liniji
in ne več po papirju, se mu je
razblinila, ko je bil izvedel, da
je Jože Jurčičev, Krjavljev oče,
umrl že pred davnim časom. Ker
je tako izgubil možnost, da bi se

s Krjavljevo zvezo kako proslavil,
je sklenil, da se Krjavlja iznebi.
Kako? Misli je in misli, kak-
šen greh bi mu naprtil, toda nič
takega se ni mogel zmisлити. Toda
Gospodar njegov, ki je vse videl
in vse slišal, mu je priskočil na
pomoč. Prišlo je belo pismo iz
ne bele prestolnice, da bo prišel
pogledat zapuščeno vas sam glav-
ni Mal'kov minister in zato naj
vaški tajnik poskrbi, da bo spre-
jem tak, kot ga zasluži mož, ki
je vse svoje življenje žrtvoval za
blagor in dobrobit ljudstva.

Zatorej je poklical Krjavlja
predse, mu prečital beli list in
mu povedal, kaj in kako in še
obljubil mu je, da mu bo tudi
sam pomagal. Vedel je, da je nje-
gov Gospodar pogubil že veliko
ljudi na ta način, da jim je na-
ložil taka dela, ki jih niso mogli
izvršiti. In potem je bila njih
duša njegova. Tako naj bi bilo
tudi s Krjavljem.

Pričeli so s pripravami. Postava-
ljali so odre in slavoloke in les,
ki ga preje ni bilo za popravilo
hiš, je bil naenkrat na razpolo-
go. Isto je bilo z drugimi stvarmi.
Ljudje so debelo gledali in se
spraševali:

»Lesu ni bilo, blaga za obleke
tudi ne, sedaj pa naenkrat z obo-
jim taka potratla!»

In da bi bilo zares tako, so
slikarji na lepo, snežnobelo plat-
no, zvito v zajetne bale, napisali
ogromne črke in ga potem razo-
besili preko ceste. In spet so
ljudje majali z glavjo, Krjavelj pa
jih je tolažil:

»Vidite, pa ste govorili, da ni-
mamo. Naša oblast je bogata in
ima vsega dovolj, samo vi ste po-
tratni. Hodite poleti brez srajc
in v kratkih hlačah, pa boste pri-
štedili in še kot otroci boste. A
otrokom je obljubljeno nebesko
kraljestvo!»

»Misliš?» so ga spraševali, Krja-

velj pa je rekel:

»Da. Otrokom in vsem, ki so se
očistili v ognju trpljenja. Zakaj
železo se v ognju očisti in ko
bo v tem ognju trpljenja vaše že-
lezo prekaljeno, bo udarilo in
trdo bo, da bo presekalo najtrši
kamen in od vzhoda do zahoda
bo šel blisk njegovih isker!»

Ljudje so se spogledali in razu-
meli. A nekateri so mu še rekli:
»Preveč delamo!»

Krjavelj je priznal, da je vseh
teh del preveč in je zato rekel
delavcem:

»Res, dela je preveč! Pusti ti to,
ti to, ti ono! Le eden naj ostane,
da gleda, če pride spet tisti, ki je
bil zadnjič kralj!»

»In če pride?» so ga pomenljivo
vprašali.

»Če pride, ne delajte mu sile.
Lahko tudi ostane med vami, sa-
mo poskrbeti mora, da bo vse
tako, kot je bilo popreje...»

Ljudje so se nasmejnili, toda

takoj utihnil, ko so zagledali
nadangela. Krjavelj pa je stopil
k njemu in mu rekel:

»Hrovatin Ivan ima ček, veljav-
no potrjen. Grem in podpišem,
saj sem se naučil!« Šel je k mizi,
potem pa dejal:

»Vse je podpisano in nared,
samo začeti bo treba.»

»Vidite, kako se je ugledil, ka-
ko se razume na vse, koliko pa-
meti je v preprostem človeku, ki
so ga vaših imeli za bedaka!« je
pripomnil nadangel in ljudje so
se zasmejali z njim vred. Toda
on se je smejal usodi, ki si jo je
Krjavelj podpisal, ljudje pa so so
nasmejnili Krjavljevi besedni igri
in bili veseli, da jim je povedal
na glas, kar so mislili, pa so spet
čula in razumela samo njihova
srca in duše.

A Satan je bil poslal Krjavlju
v podpis ponarejen ček in nje-
ga usoda je bila zapečatena.

Ortomir Bogomilčin
(Nadaljevanje)

glede na tragično zgodovinsko dejstvo izgube slovenske državne neodvisnosti, ki sem jo omilil z novo, narodu dano vrednoto krščanske blagovesti in kulture in z manj trdim podložništvom Francijom. Moja drama nima nobene zvestnega pridih sedanjosti, sedanjih domačih političnih razmer, dasi je lahko veliko podobnosti, kot n. pr. koncem 3. dejstva, ko se vladar knez Borut razjoca:

»Prelahkoverni vsekar smo Slovenci.

Mi kri smo za zaveznike točili. Zdej v stiski naši in ob lastni zmagi

Bavarci hočejo nas pokoriti.

4. »Gospod profesor, kaj so dila o svojem lastnem delu?»

Gospod urednik, to vprašanje bi moral postaviti jaz vam in slovenski kulturni javnosti. Slovensko ljudstvo, slovenski izobražene predvsem je in bo sodnik mojega dela. Vem, da je končna sodba sedaj še nemogoča.

5. »Gospod profesor, ali ima-

te še kaj v načrtu, če si smem dovoliti še to vprašanje.

»O načrtih ne govorim rad. Kajši javnost presenetim. O načrtih je toliko težje govoriti, ker živimo na izrednem terenu in v izrednih povojnih razmerah. Tukajšnje slovensko ljudstvo je pod fašizmom utrpelo tako velike ran, tako dolgotrajne, da je narod kar znova treba vzgajati za slovensko knjigo in pravo vrednotenje slovenske kulturne knjige. Zato je kulturno delo, zlasti pa izdajanje knjig, sila težavno. Treba je izrednega idealizma slovenskemu kulturnemu delavcu, da tvega tukaj izdajo slovenske knjige. Toda tudi za naše primorsko in beneško ljudstvo bo pisala roka božja in roka narodna; »Lahko sem bil, žejen sem bil in ste me nahranili in napojili...«

Slovenska kultura je dosihdob rastle le iz velikih žrtev. Prepričan sem, da bo seme, ki ga sejemo po težki vojni, v mladem slovenskem rodu vzklilo in obrodilo velik sad.

Vesti s Tržaškega

Vabilo

V soboto 5. t. m. od 5h do 9h bo v dvorani pri Novem sv. Antonu (III nads.) dobrodelna prireditev Slov. Vincencijeve konference v prid slovenskim revežem in dijakom. Ves čas bo srečoval nad 500 dobitki, med njimi dva kipa ak. kiparja Franceta Goršeta, glasba in bar. Srečke bodo po 20 lir. Ob 5h in 7^{1/2}h bo šaljiva igra, solopetje in harmonike. Ker je prireditev človekoljubnega namena, vas vabimo, da se je vsi udeležite in pripeljete tudi svoje znanke.

Vstop je prost!

ODBOR

Milje

Med prebivalci Milj in miljskih hribovskih vasi vlada veliko zanimanje za politično delovanje SDZ. Saj to ni nič čudnega, če pomislimo na razočaranja, ki jih je naše ljudstvo doživelo pod fašizmom in tudi pod komunizmom. Kako ugodno bi učinkovalo na lepo razvijajoče se demokratično razpoloženje, ko bi Zavezniška vojska upravljal demokratično razumela tudi naše šolske potrebe in nam odprla slovenske šole! Ko smo za to zaprosili na zavezniškem prosvetnem uradu, so nas zavrnili z ugotovitvijo, da za časa Avstrije nismo imeli slovenskih šol in da se zadnja tri leta za te šole nismo zanimali! Prepričani smo bili, da bodo zapadni zavezniški bolje razumeli naše šolske potrebe nego Avstrija in fašistična Italija. Da pa še nimamo pri nas slovenskih šol, to ni naša krivda! Ali naj se sami brigamo za šole, ko imamo vendar odgovorna prosvetna oblastva?

Opčine

Včasih smo se Openci žalostili, ko smo gledali rdeče naleto v ljudskem in prosvetnem domu. Zdej se pa le smejemo, ko gledamo, kako se krožek nekdanjih »bratov« obdeluje z nekdanjimi »fratelli« in pri tem ne brat, ne fratele ne štedita z vsemi tistimi groznimi donečimi priimki, ki

Radio Trst II

(na valovni dolžini 203,6 metra ali 1474 Kc na sekundo)

DNEVNE ODDAJE: 7.15 - 8.00, 11.30 - 14.30, 17.30 - 24.00. OB NEDELJAH: 7.15 - 24.00 ne prekinjeno.

POROCILA: dnevno 7.45, 12.45, 14.00 (izvzemši nedelje), 19.45, 23.15. DNEVNI pregled tiska: Dnevno ob 14.15 (izvzemši nedelje).

Nedelja, 6. II. 1949.: 8.30 Slovenske pesmi pojejo fantje na vasi. — 9.00 Iz simfoničnega repertorja. — 9.30 Kmetijska oddaja. — 10.00 Maša s pridigo. — 11.30 Slovenske legende. — 13.00 Glasba po željah. — 14.30 Iz opernega sveta. — 16.00 Radijski shod: ponovitve Somerset Moghammede drame »Sveti plamen«. — 19.15 Slovenski pevski ansambli. — 20.45 Arie iz Čajkovskijevih oper. — 21.00 Vesela ura. — 22.00 Rahmaninov: Simfonijski št. 2. — 23.35 Plesna glasba.

Ponedeljek, 7. II.: 12.10 Orkester Paul Whiteman. — 13.30 Iz Schubertovih del. — 18.00 Naša povest: Bob in Tedi. — 18.15 Chopin: Sonata v h-molu. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.10 Ducte in arie iz opere »Boccaccio« pojeta Angela Sancen in Elza Barbič. — 20.30 Sprehodi po našem podeželju. — 21.00 Proslava stoletnice smrti Franceta Prešerna.

Torek, 8. II.: 11.30 Simfonijska glasba. — 13.30 Arie in ducte iz oper. — 17.30 Plesna glasba. — 19.00 Človek in priroda: Odkritja Indije. — 19.15 Glasbene slike. — 20.00 Vesele slovenske popevke. — 20.45 Češki plesi. — 21.00 Slušna igra SNG. —

so bili zbrani v posebnem slovarju za sovražnike naroda in ljudstva. Da so bili pravi sovražniki ravno tisti, ki so najbolje kričali o izdajalcih, pa danes ve vsak openski otrok in ne samo tisti, ki so spregledali, — pa jih je sram, da bi priznali — ko je slo prosvetno društvo po gobe.

Vsekakor pričakujemo, da nam bo novi odbor nudil kmalu tako prireditev, ki bo po »liniji«, ne pa kot »Miklova Zala«, katero so šli iz narodne zavednosti gledat vsi, ki vedo, zakaj smo in zakaj živimo. Stokliskemu nosaču to sicer ni bilo po volji, toda denar je le jukasiral, samo za koga, tega pa ne vemo. Kaj, če bi on kaj povedal?

Pa še nekaj bi rada kot dopisnika pripomnila: Ne vemo, če v openski tramvaj spuščajo kak p'ln ali kaj drugega. Res je, da dosti Opencev vstopa na tram s slovensko besedo, od Škorklje na

Vesti z Goriškega

„Katoliški glas“

V sredo 2. t. m. je izšla v Goricah prva številka novega slovenskega verskega tednika »Katoliški glas«. List je naslednik »Slov. Primorca« in »Tedna« in je namenjen Goričanom in Tržačanom. Njegov namen je poglobiti med primorskimi Slovci živo versko življenje in utrditi narodno zavest. Zelimo mu mnogo uspeha pri njegovem vzvišenem delu.

Seja goriškega občinskega sveta

V ponedeljek 31. jan. popoldne se je vršila na goriškem gradu napovedana druga seja goriškega občinskega sveta. Potekla je povsem mirno, brez vsakega incidenta. V nasprotju s prvo sejo je bilo na galeriji le malo občinstva, ki je bilo ves čas tiho in dostojno. Sejo je vodil spretno in taktično novi župan dr. Bernardis. Dnevni red je bil zelo obsežen in ker se je pri mnogih točkah debata še močno zavlekla, je trajala seja

22.00 Koncert komorne glasbe.

Sreda, 9. II.: 13.00 Glasba po željah. — 18.00 Mamica pripoveduje. — 18.48 Rossini: Kvartet za flavto, klarinet, rog in fagot. — 19.00 Žena in njen svet. — 20.00 Klavirski koncert Damijane Bratuš. — 20.30 Človek in sport. — 21.00 Vzori mladini. — 21.30 Zabavni orkester Bojan Adamič. — 22.00 Dobri vojak Švejk. — 22.15 Dvorak: Koncert za čelo in orkester v h-molu.

Četrtek, 10. II.: 12.10 Male skladbe velikih mojstrov. — 13.00 Češka in slovaška narodna glasba. — 18.00 Orkester Albert Dermelj. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.00 Komorni zbor. — 20.30 Dekliški kotiček. — 21.00 Radijski oder: drama Oscarja Wildea »pahljača gospo Windermere«. — 22.45 Večerni koncert.

Petek, 11. II.: 11.30 Simfonijska antologija. — 13.00 Glasba po željah. — 18.00 Naša povest: Bob in Tedi. — 18.15 Glasbeni lik angleškega skladatelja Johna Lerelanda. — 19.00 Tehnika in gospodarstvo. — 20.00 Pevski koncert Josipa Merljaka. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede: A. Daudet »Pridiga«. — 22.00 Simfonični koncert.

Sobota, 12. II.: 12.00 Ljudje in nazori. — 13.00 Pestra glasba. — 18.30 Skladbe slovenskih skladateljev. — 19.00 Oddaja za najmlajše. — 20.10 Skladbe za violino in klavir. — 20.30 Programski periskop. — Radijska malha in veselo omizje. — 22.00 Večerni koncert. — 22.45 Zabavni orkester. — 23.35 Plesna glasba.

prej pa naenkrat postanejo muhasti, ali pa začno čebljati po laske. In to marsikdo, ki je tako hud Slovenec, da bi Nanos poljubljaj — če bi ga mogel. Ali imate mogoče pri vas, pri »Demos Kraciji«, kako sredstvo za to bolezzen?

Je pa še neka druga stvar, ki mori Opence. Ves svet ve — saj je o tem govoril radio London med vojno — da so zavezniški porušili našo vas, ki ne vemo zakaj, sicer pa so to itak njihove vojaške skrivnosti. Vojna je pač vojna, toda vseeno mislimo, da bi bilo pravilno ako bi nam zavezniški na kak način pomagali, da znova spet postavimo našo vas. Svoj čas se je nekdo že brigal in deloma uspel, ako ne bi kdo vtaknil vmes svojega rdečega nosu in vse skupaj udarniško podrli. Krivi so seveda bili zavezniški.

Ker je boljše, da sva kratka — baje pri vas romajo dolgi dopisi v koš — bova pa drugič še kaj povedala. Ti »Demokracija« pa le zahajaj krepko in pogumno v našo vas!

Miče Jen Vane

ljenost družin in celotnega meščanstva in ustvari pomirjenost duhov v mestu, ki je že preveč trpelo in trpi. Za predlog so se izjavile vse stranke in je bila s ploskanjem sprejeta. Nato je bila seja v splošnem prijateljskem razpoloženju zaključena.

Vrnili so se

Po partedenskem neprijetnem čakanju je 3. t. m. prišlo na obmejnem bloku pri Rdeči luči v Gorici končno vendarle do zopetne zamenjave kaznjencev med Italijo in Jugoslavijo. Od onstran je prišlo 30 priporovnikov, tja jih je odšlo pa 14. Med onimi, ki so se vrnili, sta dva slovenska Goričana: prof. Albin Sirk in dijak Aleš Kralj.

Vrh sv. Mihaela

Ker po naših vaseh skoro nihče ne čita »Prim. dnevnika«, nam je šele po dobrih štirinajstih dneh prišel na uho članek o vrhovskem učitelju, priobčen v tem listu. »Tovariš« »Primorski dnevnika«, vrhovski učitelj takole vprašuje: kdo je bil oni, ki se je že lanske leto toliko trudil za prireditev o priliki proslave Prešernove smrti? Kdo je spravil skupaj številni pevski zbor in pomagal piliti požrtvovalne, a ne zvečbane glasove naše mladine? Kdo je organiziral lanske in letošnji Miklavžev večer in v zdravem duhu tako razveselil naše malčke, starše in številno množico? Povej še nadalje: kdo izmed učiteljskega kadra poučuje našo dečo v prostih popoldanskih urah kakor učitelj z Vrha? Seveda je miklavževanje za vašo progresivno ideologijo zastarelo kvas, kakor tudi poučevanje petja.

Toliko danes, da ne bo »Prim. dnevnik« prepogosto plačeval zaradi obrekovanja in izjemaj ljudem »proste prispevke« za kritje glob....

Mizarji kmetovalci! Deske smrekove, macesne in trdih lesov, frame, vezane plošče, furnir, parkete in drva nudimo najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 T R S T
Viale Sonnino, 24

Ortopedik
NICOLA BECCHI
TORINO - Via Guastalla 12, 1° p
specialist za odstranitev

K I L E
(brez operacije)

objavlja novo priznanje:

»Spoštovani g. N. BECCHI

V svojo dolžnost si štejem, da Vam sporočim svoje zadovoljstvo za posebno napravo, ki ste mi je poslali in s katero sem v par mesecih zadržal skrotalno kilo, ki je mnogo let z nobeno drugo napravo nisem mogel zdraviti.

Prisrčno se Vam zahvaljujem
ZENATELLO ROMANO
Montecchia di Crosara (Verona)

Ortopedik sprejema:

v Gorici: v torek 8. februarja
v hotelu »Pošta«.

Sporočamo, da se nadaljuje še za nekoliko dni izredna sezijaska razprodaja z

20% popusta

na vse artikle v zalogi in sicer:

MAGAZZINI DEL CORSO

CORSO 1 - GALLERIA PROTTO, TRST

Izkoristite to izredno priliko!

plašče
dežne plašče
površnike
hlače
jopiče in
ogrinjala

KUPOJEM surove kože kun in podlasic

PELLICCERIA TRIESTINA

TRST - PIAZZA SAN GIOVANNI 4/III

Odgovorni urednik: Janko Simčič

Tiska tiskarna Budin v Gorici